

УДК 336:336.7:334

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.203.141-147>**Купира М.І.**

кандидат економічних наук

Луцький національний технічний університет

Kupyras Myroslava

PhD. in Economic Sc.

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0002-8279-7628>**Семенюк А.С.**

Луцький національний технічний університет

Semenyuk Alina

Lutsk National Technical University

Чирук Д.М.

Луцький національний технічний університет

Chyruk Dmytro

Lutsk National Technical University

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У статті проведено теоретичний розбір щодо визначення суті категорії фінансово-кредитний механізм підтримки розвитку підприємницьких структур в умовах трансформації економіки. В процесі теоретико-методологічного дослідження використовувався базис фінансово-економічних методів, що допомогли сформувати концепт та підібрати дієві інструменти роботи. Працювали на основі методів системного аналізу, логічного узагальнення, теоретичної типізації, графічні методи та статистичного зведення. Проведено матричний аналіз впливу факторів фінансової кризи на розвиток підприємництва. Розроблено фінансово-кредитний механізм формування підтримки розвитку підприємства. Проаналізовано закладені у фінансово-кредитний механізм фінансові важелі. Обґрунтовано компоненти забезпечення реалізації стратегічних цілей. Сформовано кредитні продукти банку, які спрямовані на забезпечення фінансової підтримки підприємництва.

Ключові слова: фінансово-кредитний механізм, фінансові важелі, фінансова підтримка, фінансові ресурси, фінансова криза, трансформації економіки.

FORMATION OF A FINANCIAL AND CREDIT MECHANISM TO SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT ENTREPRENEURIAL STRUCTURES IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC TRANSFORMATION

The article provides a theoretical analysis of the essence of the category of financial and credit mechanism for supporting the development of entrepreneurial structures in the context of economic transformation. In the process of theoretical and methodological research, the basis of financial and economic methods used. The methods helped to formulate the concept and select effective work tools. The work based on the methods of system analysis, logical generalization, theoretical typification, graphical methods and statistical summarization. A matrix analysis of the impact of financial crisis factors on the development of entrepreneurship s carried out. External and internal influencing factors identified. The consequences for the development of entrepreneurship substantiated: loss of clients and buyers of finished products, goods, works, services; reduction in the number of orders and contracts for the sale of products. The suspension of production; increase in cost and sharp decrease in labor productivity; increase in the size of illiquid working capital and over-standardized inventories; emergence of internal production conflicts and increased staff turnover; price increase. A financial and credit mechanism for the formation of support for the development of the enterprise has been developed. The author analyzes the financial levers inherent in the financial and credit mechanism: credit policy, dividend policy, innovation policy, investment policy, and tax policy. The components of ensuring the implementation of strategic

© Купира М.І., Семенюк А.С., Чирук Д.М., 2025

goals substantiated. The innovation development strategy, development management strategy, dynamic growth strategy, profitability strategy, capitalization strategy, effective management strategy. The bank's loan products developed. It aimed at providing financial support to businesses. The practical significance of the work based on the formation of a financial and credit mechanism to support the development of entrepreneurship. The mechanism based on the development of an architecture of financial and credit instruments to stimulate entrepreneurship and justification of the financial effect of their application.

Keywords: financial and credit mechanism, financial levers, financial support, financial resources, financial crisis, economic transformation.

JEL classification: E44, G18, O11.

Постановка проблеми. Змінні тенденції в розвитку підприємництва потребують формування механізму фінансового забезпечення, що зумовлюється потребою в зростанні оборотних коштів, проведенні модернізації основних засобів, впровадження новітніх технологій та створення нових продуктів. Ситуація ускладняється зовнішніми ризиками і вимагає логічних дій в частині формування фінансових ресурсів, необхідних для проведення реформ та нейтралізації негативних соціально-економічних наслідків.

Питання фінансування підприємництва було та є актуальним, адже розширення бізнесу надає низку позитивних змін, а саме робочі місця, що допоможе зменшити відсоток безробітних громадян; з приростом робочих місць також до держаної казни буде надходити більше податків; розширення ринку збуту та можливість виходити на міжнародний ринок з експортом товарів та послуг; можливість розширити досвід роботи підприємства завдяки залученню іноземних інвестицій та ведення зовнішньоекономічної діяльності. Тому, основним методом фінансового забезпечення розвитку підприємництва є самофінансування, а відтак дослідження полягають у пошуку таких фінансово-кредитних інструментів, які б використовувались ефективно та надавали відкритий доступ до кредитних ресурсів в умовах трансформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему фінансового забезпечення та розвитку підприємництва розкривали у свої наукових працях та вчені як: Купира М.І. [9, 10], Коюда В. [3], Оспіщев В.І. [1], Стеців Л. [2], Копилук О. [2], Боцьора Л.О. [4], Козьмук М.І. [5], Василик О.Д. [6], Опарін В.М. [7], Спак Г. [8], Фастовець М. [8] та інші.

Проте, проблема формування фінансово-кредитного механізму розвитку підприємницьких структур в умовах трансформації економіки потребує уточнення з врахуванням сьогоденних диспропорцій та пошуку таких інструментів, які б усували наслідки впливу зовнішніх та внутрішніх загроз.

Метою статті є обґрунтування теоретико-прикладних засад формування фінансово-кредитного механізму підтримки розвитку підприємницьких структур в умовах трансформації економіки.

Виклад основних результатів дослідження. Посилення соціально-економічних та фінансових диспропорцій, зовнішніх факторів впливу потребують від економіки України швидкого реагування через важливість створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, а саме малого бізнесу. Важливу роль для стимулювання розвитку відіграє сформований

механізм фінансового забезпечення. Адже, провівши аналіз та узагальнивши результати спілкування з підприємцями та опитування, можна визначити, що однією з найактуальніших проблем є отримання фінансового ресурсу для реалізації бізнес-планів та розширення фінансування діючого бізнесу.

Тому, важливо визначити суть поняття «фінансово-кредитного механізму підприємництва» та дослідити його структуру. Найчастіше поняття розглядається науковцями під «сукупністю форм і методів управління».

За визначенням О. Близнюка, Л. Лачкової та В.І. Оспіщева «фінансовий механізм – це сукупність фінансових методів і форм організації фінансових відносин, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства» [1, с. 98; 2, с. 56].

В свою чергу В. Коюда фінансовий механізм розуміє як «сукупність форм, способів організації фінансових ресурсів, фінансових відносин, що застосовуються з метою створення умов, сприятливих для економічного розвитку» [3, с. 37].

Наближене визначення подає Л. Стеців і О. Копилук, які визначили, що «фінансовий механізм – це сукупність форм, методів і важелів на соціально-економічний розвиток суспільства» [4, с. 59].

На погляд О. Кириленко, фінансовий механізм – це «сукупність конкретних форм і методів забезпечення розподільчих і перерозподільних відносин, утворення доходів, фондів грошових коштів» [5, с. 72].

За трактуванням В. Федосова фінансовий механізм – це «сукупність економіко-організаційних і правових форм та методів управління фінансовою діяльністю держави, як функціонують у процесів формування, розподілу і використання цільових централізованих та децентралізованих фондів грошових ресурсів із метою задоволення потреб суспільства» [4, с. 68].

Наближене визначення є у В. Базилевич. На його думку фінансовий механізм – «це сукупність економіко-організаційних правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави в процесі створення та використання фондів фінансових ресурсів із метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення» [5, с. 72].

За визначенням О. Василик фінансовий механізм – це «сукупність форм і методів створення й використання фондів фінансових ресурсів із метою забезпечення різних державних структур, господарських суб'єктів і населення» [6, с. 104].

За словами В. Опаріна фінансово-кредитним механізмом вважається «сукупність фінансових методів,

форм, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства» [7, с. 18].

Розглядаючи кожне з наведених визначень на нашу думку є допустимими, але якщо дотримуватись лише одного з них, буде розкриватись лише одна сторона і зайдуть в тінь інші важливі завдання, тому узагальнюючи, можна визначити, що фінансовий механізм – це сукупність взаємозв'язаних елементів, використання яких здійснюється з метою отримання максимального ефекту, оптимізації та управління фінансовими ресурсами. У свою чергу фінансовий механізм розвитку підприємницьких структур – це сукупність взаємодіючих методів, інструментів і важелів, які спрямовані на реалізацію та забезпечення таких функцій як економіко-інвестиційних, соціальних відповідно до нормативної, інституційної, інформаційної та інфраструктурної системи малого підприємництва. Тобто провідну роль у функціонуванні фінансово-кредитного механізму має займати держава.

Тому, саме в розробку дієвого фінансово-кредитного механізму важливо закласти державні програми розвитку підприємництва, які повинні бути пов'язані з прямим фінансуванням визначених бізнес-проектів та створення сприятливого інвестиційного середовища задля залучення інвестицій, кредитів та різного роду пільг.

Система може ефективно працювати лише за умови вдало підібраних форм і методів підтримки розвитку підприємництва, що в підсумку сприятиме формуванню та розвитку конкурентного, інноваційного середовища орієнтованого на модернізацію та створення нового продукту, забезпечення фінансово-економічного та соціального ефектів.

Задля цього, важливо сформувані стратегічний базис розвитку саме банківського сектору, з метою подальшої фінансової підтримки підприємств.

Адже, формування сильної, стабільної та прибуткової банківської системи дасть змогу ефективно перерозподіляти фінансові ресурси в економіці, що стане основою для стійкого економічного зростання, орієнтованого на високі технології, розвиток індустрії, інфраструктури, науки, освіти та підвищення рівня життя населення.

В умовах обмеженості власних ресурсів суб'єктів господарювання, важливим аспектом є залучення позикових коштів.

Тому надзвичайно актуальною є дієвість фінансово-кредитного механізму, що вимагає пошуку інструментів та важелів. Такий механізм повинен базуватись на систематизації зовнішніх та внутрішніх факторів, що посилюють фінансову кризу (рис. 1).

Рис. 1. Матричний аналіз впливу факторів фінансової кризи на розвиток підприємництва
Джерело: розроблено авторами

Інструментарій механізму фінансового забезпечення розвитку підприємства являє собою систему інструментів і важелів, що застосовуються у процесі

реалізації відповідних методів цього механізму. З метою ефективного функціонування механізму використовуються аналітичні та прогностичні інструменти,

спрямовані на оцінювання показників прибутковості та їх коригування відповідно до динаміки зовнішнього й внутрішнього середовищ підприємства. Слід зауважити, що між банком та суб'єктом підприємницької діяльності рух вартості визначається взаємодією кредитних коштів. Якщо підприємство активно збільшує кредитний портфель банку, банк активно пропонує вигідні умови для збільшення кредитних угод.

Фінансове забезпечення підприємництва формує в собі фінансову підтримку та всі види консалтингових послуг, що відповідають за роз'яснення та поширення різного роду програм та проєктів. Проаналізуємо фінансові важелі, що закладені в роботу фінансово-кредитного механізму формування підтримки розвитку підприємницьких структур (табл. 1)

Таблиця 1

Фінансові важелі		
Фінансові важелі	Основні характеристики	Індикатори ефективності
Кредитна політика	Тип політики, термін кредиту, стандарти кредитоспроможності, знижки	Зміни витрат, обсяги продажу продукції в кредит, період окупності інвестицій
Дивідендна політика	Механізм розподілу прибутку, тип політики, склад акціонерів, вартість акцій	Зміна реінвестованого прибутку, прибуток на акцію, дивідендний дохід
Інноваційна політика	Інноваційна активність, інноваційний потенціал, інноваційні фінансові інструменти	Рентабельність власного капіталу, виробнича, екологічна та ринково-економічна ефективність
Інвестиційна політика	Інвестиційний потенціал, ризики, привабливість, активність, інвестиції на екологічні заходи	Зміна прибутку за рахунок інвестицій, рентабельність інвестицій, ефективність капітальних і фінансових вкладень
Податкова політика	Рівень податкового тягаря, ставки податків, податкові пільги та ризики	Ефективність оподаткування операційної діяльності, податкова місткість реалізації продукції

Джерело: сформовано авторами.

Результатом такої роботи має виступати практичне використання всіх запропонованих можливостей, реальні угоди кредитних програм, що в підсумку сприятиме соціально-економічному розвитку країни (рис. 2).

Розроблений фінансово-кредитний механізм передбачає формування загальної програми кредитування розвитку економіки. Для досягнення поставленої мети банкам необхідно включити до програми стратегічні цілі на середньостроковий та довгостроковий періоди, визначити принципи та алгоритми їх реалізації, а також конкретні заходи щодо виконання поставлених завдань. Важливо також забезпечити формування джерел фінансових ресурсів, необхідних для ефективної реалізації програми. (рис. 3)

«З огляду на це, фінансово-кредитні інституції, і банки зокрема, на даному етапі розвитку вітчизняного фінансового ринку мають обмежений вплив на формування зовнішніх джерел фінансового забезпечення розвитку підприємницьких структур. Разом з тим, вони забезпечують практичну реалізацію проєктів та програм міжнародних фінансових інституцій та вітчизняних програм державної підтримки підприємництва» [8, с. 76].

Варто відмітити, що саме банківська сфера та кредитні ресурси виступають основним джерелом фінансування та підтримки розвитку підприємництва України (табл. 2).

Оптимізація валютної та монетарної політики дозволить повернути кошти підприємств та населення в Україну, або ж ті ресурси, що знаходяться поза межами банків, і тим самим дозволить сформувати достатню ресурсну базу для проведення кредитування. Однак, низька довіра до держави та до банківської системи лише посилюють проблеми в цьому напрямку.

Усунення існуючих проблем розвитку малого підприємництва має бути визначене як один із пріоритетних напрямків державної політики. Для цього необхідна розробка системи заходів, що будуть давати бажаний результат:

- вдосконалення правового законодавства, що регулює діяльність підприємницьких структур;
- спрощення процедури залучення міжнародної фінансової допомоги;
- розробка державних програм пільгового фінансування, що включають компенсацію відсоткових ставок за кредитами, надання державних гарантій та кредитування через державні банки на пільгових умовах;
- вдосконалення системи оподаткування;
- професійна підготовка кадрів;
- розвиток підприємницької та фінансової інфраструктури.

Рис. 2. Фінансово-кредитний механізм формування підтримки розвитку підприємницьких структур
Джерело: розроблено авторами

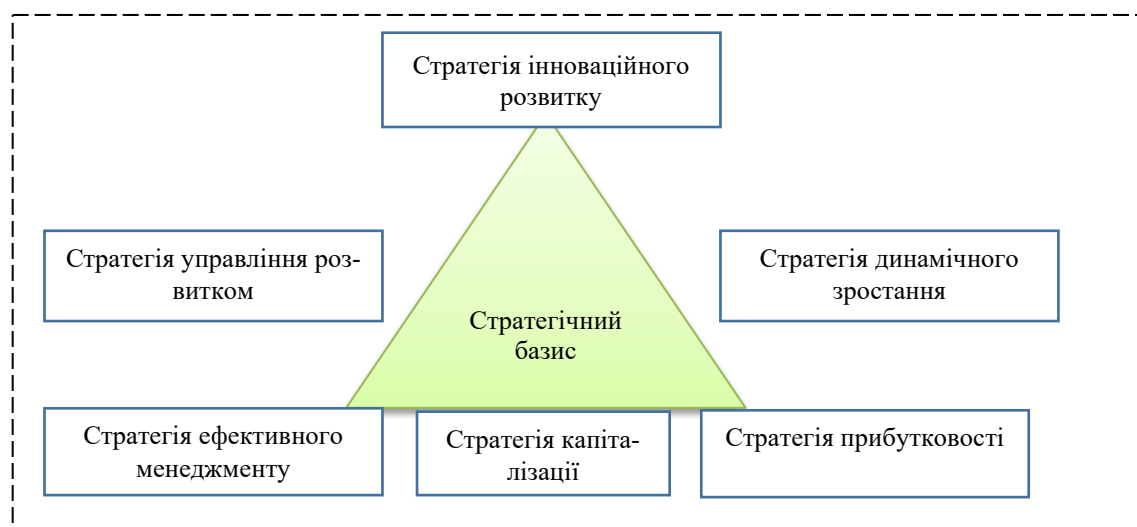

Рис. 3. Компоненти забезпечення реалізації стратегічних цілей
Джерело: розроблено авторами

Таблиця 2

Кредитні продукти, які спрямовані на забезпечення фінансової підтримки підприємницьких структур

№	Продукт	Умови кредитування
1	«Доступні кредити 5-7-9%»	Компенсується державою частина кредитного навантаження. Зі збільшенням робочих місць підприємством, збільшується компенсація % за кредитом.
2	«Агросезон»	Відбувається фінансування поточного с/г циклу з метою завезення ефективного розвитку підприємства (закупівля сировини та матеріалів, ремонт).
3	Бізнес-Іпотека	Кредитування комерційної та житлової нерухомості (тимчасово призупинена)
4	Кредит під заставу	Кредит під заставу депозиту зі ставкою 2,5 %, кредитування мікро- та малого бізнесу, середнього та корпоративного бізнесу.
5	Кредитна лінія	Поновлювана – багаторазове використання та погашення кредитних коштів в межах ліміту. Неповнювана – інвестиційний кредит
6	Кредитний ліміт на рахунок Кредитний ліміт «Підприємницький»	Пропонується кредитування розвитку бізнесу на пільгових умовах для аграріїв і приватних підприємців
7	Кредит на придбання основних засобів	Оновлення ОЗ за рахунок державних програм

Джерело: сформовано авторами.

Практичні дослідження показали, що запропоновані заходи вже почали працювати. Слід зазначити, що інформація, розміщена банками на веб-сайтах щодо реалізації проєктів та програм фінансової підтримки підприємництва, не завжди відповідає заявленим даним та часто є неповною. Потребує від установи перегляду підходів в частині посилення доступності, прозорості, структуризації та подачі. «Така інформація повинна містити вичерпні відповіді щодо джерел, умов кредитування, преференцій, які отримують підприємці в процесі реалізації проєктів» [8, с. 77]. Тобто, не лише важливо отримати та використати фінансування а й працювати результати задля досягнення максимального ефекту в своїй сегментації.

Тобто, впровадження таких напрямків передбачали

створення комплексної системи щодо забезпечення стабілізаційних можливостей та сталого соціально-економічного розвитку, підвищення рівня зайнятості через створення умов для продуктивності в умовах трансформаційних змін.

Висновки. Отже, результати теоретико-прикладного дослідження дозволили визначити, що банківська система сьогодні зацікавлена у створенні можливостей та формуванні системи фінансового забезпечення підтримки розвитку підприємницьких структур. Однак, існуючі обмеження викликані параметрами соціально-економічної та фінансової небезпеки вимагають від держави розробки та реалізації програм розвитку, які б відповідали запитам підприємців.

Список використаних джерел:

1. Оспішев В.І. (2008). Фінанси: курс для фінансистів: навч. посібник. Київ, 567 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/675-fnansi-kurs-dlya-fnansistv-ospscheva-v.html>.
2. Стеців Л.П., Копилук О.І. (2007). Фінанси: навч. посібник. Київ: Знання, 235 с.
3. Коюда В.О., Лепейко Т.І., Заславська К.А. (2004). Фінанси : конспект лекцій. Харків: ХНЕУ, 276 с.
4. Боцьора Л.О. (2014). Поняття та структура фінансового механізму розвитку малого підприємництва. Формування ринкової економіки в Україні : зб. наук. праць. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, Вип. 31. Ч. 1. С. 82–86.
5. Козьмук М.І. (2019). Теоретичні аспекти фінансово-кредитного механізму функціонування та розвитку малого і середнього бізнесу. Причорноморські економічні студії, Вип. 42. С. 71-76. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/46_2_2019/14.pdf.
6. Василик О.Д. (2003). Теорія фінансів: підручник. Київ: НІОС, 416 с. ISBN 966-95321-5-9.
7. Опарін В.М. (2001). Фінанси (загальна теорія): навч. посібник. Київ: КНЕУ, 240 с. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/37/54/>.
8. Спак Г., Фастовець М. (2019). Фінансове забезпечення розвитку підприємництва в Україні: інституційна складова. Економічний аналіз, Т. 29. № 4. С. 67-79. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42755>.
9. Купира М.І., Шевчук О. А. (2025). Сучасні тенденції концепту забезпечення фінансової ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур. Приазовський економічний вісник, Вип. 2(42). С. 10-15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2025-2-2>. URL: <http://www.pev.kpu.zp.ua/vypusk-42>.
10. Купира М.І., Грибук Р.М. (2018). Імперативи покращення фінансових результатів діяльності підприємства в системі інноваційного розвитку. Економічні науки. Серія «Регіональна економіка», Вип. 15(59). С. 156–166. DOI: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2018-15\(59\)-16](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2018-15(59)-16). URL: http://e-region.lutsk-ntu.com.ua/index.php/ekonomichni_nauky/article/view/17.

References:

1. Ospishchev, V.I. (2008). *Finansy: kurs dlia finansystiv* [Finance: a course for financiers]: tutorial. Kyiv, 567 p. Retrieved from: <https://westudents.com.ua/knigi/675-fnansi-kurs-dlya-fnansistv-ospscheva-v.html>. [in Ukrainian].
2. Stetsiv, L.P., & Kopyliuk, O.I. (2007). *Finansy* [Finance]: tutorial. Kyiv, 235 p. [in Ukrainian].
3. Koiuda, V.O., Lepeiko, T.I., & Zaslavska, K.A. (2004). *Finansy* [Finance]: lecture notes. Kharkiv: KhNEU, 276 p. [in Ukrainian].
4. Botsora, L.O. (2014). *Poniattia ta struktura finansovoho mekhanizmu rozvytku maloho pidpriemnytstva* [The concept and structure of the financial mechanism of small business development]. *Formation of a market economy in Ukraine: collection of scientific works*, Vol. 31. Pp. 82-86. [in Ukrainian].
5. Kozmuk, M.I. (2019) *Teoretychni aspekty finansovo-kredytnoho mekhanizmu funktsionuvannia ta rozvytku maloho i serednoho biznesu* [Theoretical aspects of the financial and credit mechanism of functioning and development of small and medium-sized businesses]. *Black Sea Economic Studies*, Vol. 42. Pp. 71-76. Retrieved from: http://bses.in.ua/journals/2019/46_2_2019/14.pdf. [in Ukrainian].
6. Vasylyk, O.D. (2003). *Teoriia finansiv* [Theory of finance]: textbook. Kyiv: NIOS, 416 p. ISBN 966-95321-5-9. [in Ukrainian].
7. Oparin, V.M. (2001). *Finansy (zahalna teoriia)* [Finance (general theory)]: textbook. Kyiv: KNEU. 240 p. Retrieved from: <https://studentbooks.com.ua/content/view/37/54/>. [in Ukrainian].
8. Spiak, H., & Fastovets, M. (2019). *Zabezpechennia rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini: instytutsiina skladova* [Ensuring Entrepreneurship Development in Ukraine: Institutional Component]. *Economic analysis*. Vol. 29. No. 4. Pp. 67-79. Retrieved from: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42755>. [in Ukrainian].
9. Kupyra, M.I., & Shevchuk, O.A. (2025). Current trends in the concept of ensuring financial effectiveness in the system of forming ecosystems stimulating the development of entrepreneurial structures [Modern trends in the concept of ensuring financial efficiency in the system of forming an ecosystem to stimulate the development of entrepreneurial structures]. *Priazovsky economic bulletin*, Iss. 2(42). Pp. 10-15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2025-2-2>. Retrieved from: <http://www.pev.kpu.zp.ua/vypusk-42>. [in Ukrainian].
10. Kupyra, M.I., & Hrybuk, R.M. (2018) *Imperatyvy pokrashchennia finansovykh rezultativ diialnosti pidpriemstva v systemi innovatsiinoho rozvytku* [Imperatives improvement financial results of the enterprise activity in the system of innovation development]. *Economic Sciences. Series «Regional Economy»*, Vol. 15(59). Pp. 156–166. DOI: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2018-15\(59\)-16](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2018-15(59)-16). Retrieved from: http://e-region.lutsk-ntu.com.ua/index.php/ekonomichni_nauky/article/view/17. [in Ukrainian].